

**ҚОЖА АХМЕТ ЯСАУИ АТЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҚАЗАҚ-ТҮРІК УНИВЕРСИТЕТІ**

«БЕКІТЕМІН»

Қабылдау комиссиясының төрайымы,
университет ректоры

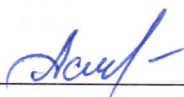
Ж.А.Темирбекова

«05» _____ 2025 ж.

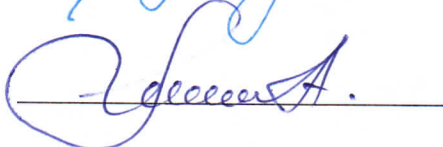
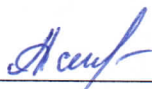
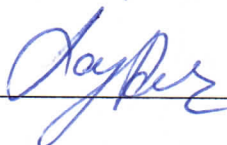
**«D016-Тарих педагогтерін даярлау» білім беру бағдарламасының тобы
бойынша докторантураға түсу емтиханының
БАҒДАРЛАМАСЫ**

Дайындау бағыты: 8D016–Гуманитарлық пәндер бойынша педагогтарды даярлау
Білім беру бағдарламалар тобы: D016–Тарих педагогтерін даярлау

Өзірлеген:

Тарих кафедрасының
меңгерушісіДжумадуллаева Асель
Нурдуллаевна

Келісілді:

Академиялық мәселелер
бойынша вице-ректорИдрисова Эльмира
ҚайсарбаевнаӘлеуметтік-гуманитарлық
ғылымдар факультетінің
деканыКуралбаева Алия
АхметкаримовнаТарих кафедрасының
меңгерушісіДжумадуллаева Асель
НурдуллаевнаФакультеттің академиялық
комитет төрайымыХазретәліқызы Райгүл
ХазретәліқызыТарих кафедрасы отырысының « 08 » 04 2025 ж. № 8 хаттамасы.Әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдар факультетінің оқу-әдістемелік комитет отырысының
« 10 » 04 2025 ж. № 8 хаттамасы.Университет оқу-әдістемелік комитет отырысының
« 22 » 05 2025 ж. № 10 хаттамасы.

Мазмұны

1.	Сипаттамасы	4
2.	Нормативтік сілтемелер	4
3.	Жалпы ереже	4
4.	Бағалау критерийлері	5-6
5.	Ұсынылатын эссе тақырыптары	7
6.	Емтихан бағдарламасына енгізілген бейіндік пәндер тізімі	9
7.	Емтихан пәндерінің мазмұны	9-13
8.	Ұсынылатын әдебиеттер тізімі	13

1. Сипаттамасы

Бағдарламаның мақсаты білім беру бағдарламаларының топтары бойынша докторантураға түсу емтихандары үшін емтихан материалдарының үміткерлер үшін түсіндірмесі болып табылады.

Жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға қабылдаудың үлгілік қағидаларына сәйкес докторантураға қабылдау білім беру бағдарламаларының топтары бойынша түсу емтиханының нәтижелері бойынша жүзеге асырылады.

Докторантураға түсу емтиханы эссе жазудан, докторантурада оқуға дайындық тестін тапсырудан және білім беру бағдарламалары тобының бейіні бойынша емтиханнан тұрады.

2. Нормативтік сілтемелер

– Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 «Білім туралы» Заңы (өзгерістер мен толықтырулар енгізілген нұсқасы жаңа редакцияда ҚР 04.07.2018 № 171-VI);

– Қазақстан Республикасының 2013 жылғы 15 сәуірдегі № 88-V «Мемлекеттік көрсетілетін қызметтер туралы» Заңының 10-бабының 1) тармақшасы,

– «Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға қабылдаудың үлгілік қағидаларын бекіту туралы» ҚР БҒМ 2018 жылғы 31 қазандағы № 600 бұйрығы, ҚР БҒМ 06.05.2021, 24.05.21 жылғы №, 207, 241 өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы бұйрықтары;

– Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Жарғысы;

– Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Өкілетті Кеңес мәжілісінің шешімдері;

– Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің жоғары білімнен кейінгі білім беру бағдарламалары бойынша магистратура, резидентура, докторантураға оқуға қабылдау ережесі;

– Қабылдау комиссиясының шешімдері.

3. Жалпы ереже

1. Докторантураға магистр дәрежесі және кемінде 9 ай жұмыс өтілі бар немесе медициналық мамандықтар бойынша резидентурада оқуын аяқтаған Қазақстан Республикасының азаматтары мен шетелдік азаматтар қабылданады.

2. Шетелдік азаматтар мемлекеттік білім беру тапсырысы негізінде тегін оқуға арналған конкурса Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттар мен келісімдерде көзделген жағдайларда ғана қатыса алады.

3. Докторантураға қабылдау білім беру бағдарламаларының топтары бойынша түсу емтихандарының нәтижелері бойынша конкурстық негізде жүзеге асырылады.

4. Докторантураға түсу емтиханы эссе жазудан, докторантурада оқуға дайындыққа тест тапсырудан және білім беру бағдарламалары тобының бейіні бойынша емтиханнан тұрады.

5. Түсу емтихандарын өткізу және докторантураға қабылдау кезеңінде ЖЖОКБҰ-да түсу емтихандарын қабылдау үшін пәндік емтихан және апелляциялық комиссиялар құрылады; эссені тексеру үшін жеке комиссия құрылады.

6. Докторантураға түсушілердің өтініштерін қабылдау күнтізбелік жылдың 3 шілдесі мен 3 тамызы аралығында, білім беру бағдарламаларының топтары бойынша түсу емтихандары күнтізбелік жылдың 4 тамызы мен 20 тамызы аралығында, қабылдау 28 тамызы аралығында жүргізіледі.

4. Бағалау критерийлері

4.1 Сұхбатты бағалау критерийлері

Әңгімелесу оқуға түсушінің кәсіби және жеке қасиеттерін, ғылыми - зерттеу немесе эксперименттік-зерттеу жұмыстарын жүргізу әлеуетін бағалауға бағытталған.

№	Критерийлер	Дескрипторлар	Балл
1.	Мотивация	Таңдалған ББ бойынша докторантурада оқу және белгілі бір ЖОО-ға түсу үшін уәждерді дәлелдеу. Оқу аяқталғаннан кейін кәсіби және жеке өсу перспективаларының көрінісі.	5
2	Зерттеу құзыреттілігі	Белгілі бір пән саласындағы ғылыми-зерттеу қызметі үшін қажетті зерттеу дағдылары мен тәжірибеге ие болу.	6
3.	Креативтілік	Стандартты емес ойлау, проблемаларды, ситуациялық есептерді шешудің шығармашылық және балама тәсілдері.	5
4.	Коммуникативтілік	Өз көзқарасын қысқаша, өкілдік, логикалық, дәлелді түрде жеткізе білу, жалпылау және қорытынды жасау. Тілдерді білуі.	4
Максималды балл саны			20

4.2 Эссені бағалау түрлері мен критерийлері

Теориялық білім, әлеуметтік және жеке тәжірибе негізінде өз дәлелдерін құру қабілетінде көрсетілген аналитикалық және шығармашылық қабілеттердің деңгейін анықтау үшін эссенің келесі түрлері ұсынылады:

Эссе	Сипаттамасы	Эссе көлемі
Мотивациялы	Оқуға түсушінің ғылыми-зерттеу қызметіне ынталандыру себептері туралы дәлелдемесі (research statement)	250 сөзден кем емес
Ғылыми-талдамалық	келіп түсетін болжамды зерттеудің өзектілігі мен әдіснамасының негіздемесі (research proposal)	
Проблемалық-тақырыптық	Пәндік білімнің өзекті аспектілері бойынша авторлық ұстанымды баяндау	

Эссені бағалау критерийлері

Критерийлер	Дескрипторлар	Балл
Тақырыпты ашу тереңдігі	Мәселе теориялық деңгейде, ғылыми терминдер мен ұғымдарды дұрыс қолдана отырып, әртүрлі көздерден алынған ақпарат қолданылады	2
	Мәселені ашу кезінде өзіндік көзқарас (ұстаным, көзқарас) ұсынылған	1
Дәлелдеу, дәлелдеу негізі	Дәлелдердің болуы, себеп-салдарлық байланыстарды анықтау, жеке адамнан жалпыға, жалпыдан жеке адамға ойлау қабілеті.	3
Композициялық тұсаукесердің тұтастығы мен қисыны	Композициялық тұтастықтың болуы, эссенің құрылымдық компоненттерінің логикалық байланысы, қорытындылар мен жалпылаудың болуы	2

Сөйлеу мәдениеті	Академиялық жазудың жоғары деңгейін көрсету (лексика, ғылыми терминологияны білу, грамматика, стилистика)	2
Максималды балл саны		10

4.3 Білім беру бағдарламалары тобының бейіні бойынша емтиханның құрылымы мен мазмұны

Емтихан билеті 3 сұрақтан тұрады:

Блоктар	Сұрақ сипаты	Ұпай саны
1-ші сұрақ	Теориялық-теориялық білімнің деңгейі мен жүйелілігін анықтайды	10
2-ші сұрақ	Практикалық-функционалдық құзыреттіліктің қалыптасу дәрежесін анықтайды (пәндік салада әдістерді, технологиялар мен технологияларды қолдана білу)	15
3-ші сұрақ	Зерделенетін пән саласын жүйелі түсінуді, зерттеу әдіснамасы саласындағы мамандандырылған білімді анықтайды (жүйелік құзыреттер)	15
Максималды балл саны		40

Емтихан сұрақтарын тұжырымдау кезінде Дублин дескрипторларына, Блум таксономиясына сәйкес болу керек, сондықтан үміткерлердің жауаптарында пән саласындағы жүйелік түсініктерді, зерттеу әдіснамасы мен әдістерін білу, идеяларды сыни талдау, синтездеу және бағалау қабілеттерін анықтауға болады.

Емтихан билетінің сұрақтарына жауаптарды бағалау критерийлері:

Сұрақ	Бағалау критерийі	Балл саны
1-ші сұрақ	зерттелетін пәндік саланың негізгі үдерістері туралы білімдерін көрсетеді; мәселенің ашылу тереңдігі мен толықтығы	5
	талқыланған мәселе бойынша өз пікірін қисынды және дәйекті түрде білдіреді	3
	ұғымдық-категориялық аппаратты, ғылыми терминологияны меңгерген	2
	Жиыны	10
2-ші сұрақ	пәндік саладағы мәселелерді шешу үшін әдістер, техникалар, технологияларды қолданады	7
	құбылыстарды, оқиғаларды, процестерді салыстырады, классикалайды; практикалық дағдылар негізінде қорытынды жасайды және жалпылайды	5
	әр түрлі көздерден ақпаратты талдайды	3
	Жиыны	15
3-ші сұрақ	теориялық және практикалық әзірлемелерді, ғылыми тұжырымдамаларды және ғылым дамуының қазіргі заманғы үрдістерін сыни тұрғыдан талдайды және бағалайды	7
	пәндік білімнің негізгі мәселелерін түсіндіруде әдіснамалық тәсілдерді синтездейді	5
	процестерді, құбылыстарды, оқиғаларды талдау кезінде себеп-салдарлық байланыстарды анықтайды	3
	Жиыны	15
	Барлығы	балл

4.5 Оқуға дайындыққа тест өткізу рәсімі

Докторантурада оқуға дайындық тесті сыни (қарапайым математика, ақпараттың әртүрлі формаларын интерпретациялау) және аналитикалық (академиялық және ғылыми-көпшілік мәтіндерді талдау, жасырын заңдылықтарды, себеп-салдарлық байланыстарды анықтау) ойлау деңгейін анықтауға бағытталған.

Тест тапсырмаларының саны – 30; оның ішінде сыни ойлауға – 15; аналитикалық ойлауға – 15.

5. Ұсынылатын эссе тақырыптары

1. Пәнаралық байланыстар тоғысында тарих ғылымының болашағы.
2. Ежелгі түркі тарихында антикалық жазба деректердің маңызы және әдістемені оқу үрдісіне енгізу.
3. Тарихи тұлғатанудың тарихнамасы.
4. Қазақстандық даму жолының мәні мен мазмұны.
5. Ежелгі көшпенділердің (сақ, үйсін, ғұн, сармат) рухани дүниетанымы мен материалдық мәдениетіндегі элементтердің қазіргі кезеңмен сабақтастығы.
6. Отан тарихнамасында саяси қуғын-сүргіннің негізгі кезеңдері.
7. Қазақстан тарихындағы кеңестік кезеңді зерттеудің методологиялық ұстанымдары
8. Саяси қуғын-сүргін құрбандарын ақтау – тарихи жадты қалпына келтіру кепілі.
9. Алаш қозғалысы: тарихнамасы және деректік негіздері.
10. Қазақ елінің ұлы дала өңіріндегі мемлекеттермен сабақтастығы
11. Түркілер өркениеті және Ұлы жібек жолы
12. Түркістан қаласының жаңа тарихи-мәдени және архитектуралық келбеті
13. Түрік өркениеті әлем тарихы контексінде
14. Ғаламдық тарих контексіндегі Қазақстан тарихы
15. Ұлы дала өркениеті
16. Ұлы дала еліндегі тарихи сананы және дүниетанымды қалыптастыру саясаты
17. Саяси қуғын-сүргін құрбандарын ақтау – тарихи жадты қалпына келтіру кепілі
18. Алаш қозғалысы: тарихнамасы және деректік негіздері
19. Қазақстанның аграрлық (дәстүрлі) қоғамына өзінің көзқарасын
20. Ұлттық мемлекет қалыптастырудың кезеңдері
22. Тарихи оқиға және тарихи дәйек ұғымдарының байланысы
23. Қазақстанның отарлық кезеңі тарихын зерттеудің жаңа методологиялық ұстанымдары
24. Отандық тарихтағы Алаш қозғалысы тарихының ғылыми мектептерінің ерекшеліктері мен ортақ белгілері
25. Діни тағаттылық және ұлтаралық келісім – қазақстандық даму жолын зерттеудің методологиялық негізі
26. Өркениеттік теорияның негізгі қағидаларын Отан тарихын зерттеуде қолдану
27. Посткеңестік, кеңестік және тәуелсіздік ұғымдарының тарих ғылымындағы методологиялық айырмашылықтары
28. Тарихи тұлғатанудың теориялық өзегі
29. Тарихи тұлғатанудың өлшемдері мен бағалау критерийлері
30. Ұлттық мемлекет қалыптастырудың кезеңдері
31. Ортағасырлардағы тарих ғылымы (Хайдар Дулати, Қадырғали Жалаири)
32. XX ғ. басындағы тарих ғылымы (Шәкәрім қажы, Ә.Бөкейхан)
33. «Қазақтың ауызша тарихнамасы» концепциясы
34. Дәстүрлі қазақ қоғамына қатысты таптық теорияға сын
35. Кеңестік биліктің алғашқы жылдарындағы тарих ғылымының бағыттары (М.Тынышпаев, С.Асфендияров, Т.Рысқұлов т.б.)
36. Пәнаралық байланыстар тоғысындағы тарих ғылымының болашағы

37. Тарихи сана қалыптастыру концепциясы және отандық тарих методологиясы
 38. «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» бағдарламалық мақаласындағы методологиялық тұжырымдар

6. Емтихан бағдарламасына енгізілген бейіндік пәндер тізімі

1. Отан тарихының өзекті мәселелері
2. Әлем тарихының іргелі мәселелері

7. Бейіндік пәндерінің мазмұны

«ОТАН ТАРИХЫНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ» ПӘНІНІҢ МАЗМҰНЫ

XX ғасырдың басындағы әлеуметтік-экономикалық жағдай. Өлке халқының күнделікті өмірі, кәсібі. Өнеркәсіптің дамуы. Мәскеу-Ташкент темір жолының құрылысы. Байланыс жолдары және сауда. Жұмысшылардың өндірістік орталықтарының қалыптасуы. Өлкедегі жер мәселесінің шиеленісуі. Столыпиннің аграрлық реформасы және оның зардаптары. XX ғасырдың басындағы саяси өмірдің жандануы. 1904-1905 жылдардағы орыс-жапон соғысы. 1905-1907 жылдардағы Ресейдегі буржуазиялық-демократиялық революция. Өлкедегі саяси үйірмелердің пайда болуы. Социал-демократтар, кадеттер және т.б. саяси ағымдар. 1905 жылғы Қарқаралы петициясы. «Қазақ конституциялық демократиялық партиясын» құру әрекеті. «Автономияшыл-федерацияшылдар одағы» мен «Ресей мұсылмандары Одағы» ұйымдарына қазақ өкілдерінің қатысуы. 1912-1913 жылдардағы Балқан соғыстары. Бірінші дүниежүзілік соғыс (1914-1918 жж.) тұсындағы Қазақстан. Халық тұрмысының нашарлауы. 1916 жылғы ұлт-азаттық көтеріліс. Бекболат Әшкеев. Әбдіғаппар Жанбосынов. Көтеріліс жетекшілерін хан сайлау. Амангелді Иманов. Қазақстандағы жазалау жорықтары. Қазақтардың шығыс елдеріне қоныс аударуы. Қазақстанға соғыс тұтқындарының (Австрия-Венгрия, Германия) келуі.

1917 жылғы ақпан революциясы тұсындағы Қазақстан. Қазақстан тарихындағы «жаңа заман» ұғымы. 1917 жылғы Ресейдегі ақпан революциясы және оның ерекшелігі. Монархиялық биліктің күйреуі. Алаш қозғалысы. Уақытша үкімет пен Кеңестің жергілікті басқару мекемелері. Уақытша үкіметтің соғысқа көзқарасы. Қазақ комитеттері. Қазақ съездері. Бірінші жалпы қазақ съезі және оның шешімдері (21-26 шілде, 1917 ж.). 1917 жылдың жаз-күз айларындағы саяси дағдарыс. Бүкілресейлік Құрылтай жиналысына даярлық жұмыстары. Қазақстандағы большевиктердің қызметі. «Алаш» партиясы және оның бағдарламасы. «Үш жүз» партиясының құрылуы. «Шуро-и-Ислам», «Шуро-и-Улема», «Тұран» Түркістан өлкесі мұсылмандарының орталық кеңесі, Түркістан өлкесі қазақ-қырғыздарының кеңесі, Түркістан федералистері партиясы және т.б. қоғамдық-саяси ұйымдар.

Қазақстанда кеңестік биліктің орнауы. 1917 жылғы қазан төңкерісі. Большевиктердің билікке келуі. В.И. Ленин және Кеңес үкіметінің құрылуы. Ішкі және сыртқы саясаты. Кеңестік биліктің жергілікті басқару мекемелері. Қазақ большевиктері, өлкедегі эсерлер және меньшевиктер. Түркістан мұсылмандарының 4 -ші жалпы съезі (27 қараша, 1917 ж.). Түркістан автономиясының құрылуы. М. Тынышбаев. М.Шоқай. Екінші жалпы қазақ съезі және оның шешімдері (5-13 желтоқсан, 1917 ж.). Алашорда үкіметінің құрылуы. Алашорда және Кеңестер. Алаш әскері. Шаруашылық және мәдени құрылыстағы алғашқы қадамдар. Өлке экономикасының даму ерекшелігі.

Қазақ даласындағы ашаршылық (1917-1918 жж.; 1921-1922 жж.). Себептері мен салдары. «Қазақтардың Ленинге хаты» (20 тамыз, 1920 ж.). Дәстүрлі қазақ қоғамының бұзылуы. Кеңес үкіметінің Қазақстандағы әлеуметтік-экономикалық саясаты және оның

бағыттары. Жаңа экономикалық саясат. Өнеркәсіп пен ауыл шаруашылығының дамуы. Тоталитарлық тәртіптің орнауы. В.И. Лениннің өлімі (1924 ж.). И.В. Сталиннің билікке келуі. Өміршіл-әкімшіл басқару әдістерінің күшеюі. Большевиктік аграрлық революция. Ф.Голощекиннің «Кіші қазан» саясаты. Астық дайындау науқаны. Күштеп ұжымдастыру. Шаруаларды қудалау. Бай қожалықтарын жою. Қазақтардың дәстүрлі мал шаруашылығын күйрету. Қоғамдық-саяси өмір. Партия құрылысы. Кеңестер қызметі, комсомол ұйымдары. Кәсіподақтар. Қазақ АКСР-нің Қазақ КСР-і болып өзгеруі (1936 ж.). Қазақ КСР-інің құрылуы, тарихи маңызы. КСРО Конституциясы (1936 ж.). Қазақ КСР Конституциясының қабылдануы (1937 ж.). Корейлерді депортациялау (1937-1938 жж.).

Қазақстан мәдениеті, білім беру жүйесі және ғылым. Сауатсыздықты жою. Жазу реформалары: араб әліпбиінен латын әліпбиіне көшу; кириллицаны енгізу. Кеңестік білім беру жүйесінің қалыптасуы. Орта және жоғары мектептерді қалыптастырудағы ұлттық интеллигенцияның рөлі. С.Сейфуллин, Т.Жүргенов, С.Сәдуақасов және т.б. қызметі. Қазақстандағы алғашқы жоғары оқу орындары. Қазақстан ғылымының дамуы. КСРО Ғылым Академиясының Қазақстандық базасының қалыптасуы (1932 ж.) және КСРО Ғылым Академиясы бөлімшесінің ашылуы (1938 ж.). Қазақ әдебиеті. Қазақстан баспасөзі. Өнер. Көрнекті мәдениет қайраткерлері. Қоғамдық-саяси өмір. Партия құрылысы. Кеңестер қызметі, комсомол ұйымдары. Кәсіподақтар. Қазақ АКСР-нің Қазақ КСР-і болып өзгеруі (1936 ж.). Қазақ КСР-інің құрылуы, тарихи маңызы.

Тоталитарлық жүйенің күшеюі. Қазақстандағы жаппай саяси қуғын-сүргін және оның кезеңдері. Қазақ зиялыларын айыптау. «Алаш» ісі. Сот процестері. Қазақстандағы «Үлкен террор». Қазақстандағы Лагерлер Бас Басқармасы (ГУЛАГ). КарЛАГ, АЛЖИР: қасіретті тағдырлар. Тапсыз «коммунистік қоғам» құрылысы туралы аңыз. Бұқаралық ақпарат құралдарының жаңа түрлерінің (теледидар, радио хабарлары) дамуы.

Екінші дүние жүзілік соғыс (1939-1945 жж.) және Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстан (1941-1945 жж.). Ұлы Отан соғысы отандық және шетелдік тарихнамада: жаңа зерттеулер мен айғақтар. Соғыс қарсаңындағы КСРО және Қазақстан. КСРО-ның халықаралық жағдайы. Екінші дүние жүзілік соғыстың басталуы (1 қыркүйек, 1939 ж.). Фашизм. Германияның Кеңес Одағына басып кіруі (22 маусым, 1941 ж.). Халық шаруашылығын соғыс жағдайына бейімдеп қайта құру. Көшірілген кәсіпорындар мен халықтар: оларды қабылдау және орналастыру. Қазақстандықтар соғыс майданында: Ленинград қорғанысы, Мәскеу шайқасы, Сталинград шайқасы, Курск доғасы және басқа да шайқастар. Қазақстандықтардың партизандық жасақтарға, қарсыласу қозғалыстарына, Берлин операциясына қатысуы. Қазақстандық Кеңес Одағының батырлары. Қазақстан - майдан арсеналы. Қазақстандықтардың тылдағы ерлігі. Соғыс тауқыметі: «Түркістан легионы» және Германиядағы тұтқындар тағдыры. Қазақстандағы шетелдік әскери тұтқындар. Қазақстанға қоныс аударылған халықтар, еңбек армиялары және олардың тағдыры. Қазақ халқының басқа этностармен қарым-қатынасы. Күштеп көшірілген халықтардың Қазақстан экономикасы мен мәдениетіне қосқан үлесі. 1917-1939 жж. Қазақстан халқы құрамындағы өзгерістер. Соғыс жылдарындағы халық ағарту ісі. Ғылым мен мәдениет - майданға. Ж.Жабаев, Қ. Мұңайтпасов. Қазақ КСР Халық Комиссарлар Кеңесі және Қазақстан Компартиясы ОК-нің «Қазақ КСР Ғылым Академиясын құру бойынша дайындық жұмыстары туралы» шешімінің қабылдануы (18 тамыз, 1944 ж.)

Хрущевтік «жылымық» жылдарындағы Қазақстан (1953-1964 жж.). Хрущевтік «жылымық» кезеңі, әлеуметтік-экономикалық сипаты. Индустриалды даму. Әскери-өнеркәсіптік кешеннің нығаюы. Тың және тынайған жерлерді игеру: жетістіктері мен тәжірибесі. Халықтың әлеуметтік-экономикалық жағдайы. Республиканың қоғамдық-саяси өмірі. Кеңестер, КОКП, комсомол, қоғамдық ұйымдар. «Хрущевтік жылымық» кезеңіндегі қарама-қайшылық. Жүйені жұмсарту әрекеттері. Волонтаризм және субъективизм. 1950-1970 жылдардағы әлеуметтік шиеленістер. Республика қорларындағы жерлердің тартып алынуы. Республика халқының күнделікті өмірі.

«Тоқырау» жылдарындағы Қазақстан (1964-1985 жж.). Қазақстандағы биліктің ауысуы. Д.А.Қонаев - Қазақстан Компартиясы ОК-ның Бірінші хатшысы. Мемлекеттік-партиялық жүйе және партиялық номенклатураның шексіз билігі. Қазақстандағы ұлтаралық қатынастар. Орыстандыру саясаты және КСРО халықтарының ассимиляциялануы. КСРО Конституциясы (1977 ж.). Қазақ КСР Конституциясының (1978 ж.) қабылдануы. Целиноград оқиғалары (1979 ж.). Ел экономикасының тоқырауға ұшырауы. Экономиканы реформалаудың кезекті қадамдары. Қазақстанның өнеркәсіп және аграрлық секторы. Халықтың тұрмыс деңгейі: жалақыдан жалақыға дейін. Қоғамдық - саяси өмір және оның ерекшелігі. Экологиялық проблемалардың шиеленісуі: Семей ядролық сынақ айлағы, Арал теңізінің тартылуы, өмір сүруге қолайсыз аймақтардың көбеюі. «Кемелденген социализм» дағдарысы жылдарындағы Қазақстан. Қоғамның рухани-мәдени өмірі, қоғамдық қозғалыстар. Ауғанстан жеріне кеңестік әскердің енгізілуі. Елдегі наразылық.

Қазақстан «қайта құру» жылдарында (1985-1991 жж.). Дағдарыс және әміршіл-әкімшіл жүйенің күйреуі. М. Горбачев - «қайта құрудың» бастамашысы. Халықтың әлеуметтік-экономикалық жағдайы. Кеңестік әміршіл-әкімшіл жүйенің созылмалы дағдарысы. Қайта құру кезеңіндегі республиканың қоғамдық-саяси өмірі. Жариялылық және «қайта құру» саясаты. 1986 жылғы желтоқсан көтерілісі: себептері мен зардаптары. Кеңестік социализмнің мәні мен мазмұны. КСРО-ның ыдырауы қарсаңындағы Қазақстан. Республикадағы әлеуметтік-саяси үдерістер. «Қазақ КСР-де тілдер туралы Заңның» қабылдануы (22 қыркүйек, 1989 ж.). Қоғамдық қозғалыстар мен бірлестіктер және ұлттық-мәдени орталықтардың құрылуы (1989-1990 жж.). «Невада-Семей» қозғалысы, «Арал-Балқаш», «Әділет» тарихи - ағарту қоғамы, «Қазақ тілі» қоғамы және экологиялық қозғалыстар. Қазақстанда көппартиялық жүйенің қалыптасуы. Қоғамдық қозғалыстар мен алғашқы саяси партиялардың құрылуы: «Алаш» партиясы, «Қазақстан социал-демократиялық партиясы», «Желтоқсан» ұлттық-демократиялық партиясы, «Азат» және «Бірлік» Қазақстан азаматтық қозғалысы. Одақтық басшылықтың әлсіздігі, аяқталмаған реформалар, қарама-қайшылықтардың белең алуы.

Тәуелсіздік жолындағы батыл қадамдар: Республиканың Президенттік қызметін бекіту (сәуір, 1990 ж.). Мемлекеттік егемендік туралы Декларацияны қабылдау (қазан, 1990 ж.), Семей ядролық сынақ айлағының жабылуы және ядролық қарудан бас тарту; Лиссабон хаттамасы (тамыз, 1991 ж.). 1991 жылғы тамыз бүлігі және одақтық мемлекеттің ыдырауы, КСРО-ның күйреу себептері. Алматы декларациясы. КОКП мен Қазақстан Компартиясының таратылуы. Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының құрылуы. Алғашқы жалпыхалықтық президенттік сайлаулар, мемлекеттің жаңа атауын қабылдау (желтоқсан, 1991 ж.). Н.Ә. Назарбаев - Қазақстанның Тұңғыш Президенті. Республика атауының өзгеруі. Қазақстан тарихындағы «қазіргі кезең» ұғымы.

Қазақстан Республикасы тәуелсіздігін жариялау және мемлекеттілік негіздерінің қалыптасуы. Мемлекеттік құрылыс. «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» Конституциялық Заңның қабылдануы. Қазақстан тәуелсіздігі қарсаңындағы сын-тегеуріндер: қиыншылықтар, проблемалар және оларды еңсеру. Қазақстан - БҰҰ және басқа да халықаралық ұйымдардың мүшесі. Қазақстанның егеменді мемлекет ретінде қалыптасуы мен дамуы стратегиясын жасау: орта мерзімді жоспарлаудың алғашқы тәжірибесі. Тұтас қазақстандық азаматтықтың орнауы. Байқоңыр ғарыш айлағы - әлемдік маңызы бар алаң. Тұңғыш қазақ ғарышкерлері. Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздерін бекіту. Мемлекеттік шекараны анықтау. Алматы - тәуелсіздік бесігі. «Сындарлы он жыл»: түйінді мәселелердің шешімі. Конституциялық құрылыс. Конституциялық реформа: Қазақстан Республикасының Конституциясындағы өзгерістер мен толықтырулар. Демократиялық және құқықтық мемлекеттің қалыптасуы. Адам және азамат құқықтарын қорғау. Құқық қорғау және әскер жүйесіндегі реформа. Сот реформасы. Әкімшілік-аумақтық бөлініс. Мемлекеттік басқару жүйесін реформалау. Мемлекеттік қызметтің жаңа үлгісінің Тұжырымдамасы.

Жемқорлықпен күрес. Мемлекеттік басқару жүйесінің орталықсыздануы. Жергілікті және өзін-өзі басқару.

Әлемдік экономикалық дағдарысты еңсеру және дағдарыстан кейінгі даму (2008 ж. бүгінге дейін). Әлемдік қаржы дағдарысының жалғасуы және үкіметтің дағдарысқа қарсы іс-шаралары. 2010-2014 жылдарға арналған Үдемелі индустриалды-инновациялық даму бағдарламасы (ҮИИДБ). Индустрияландыру картасы және Бизнесінің жол картасы - 2020. «Қазақстан - 2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты». Мемлекеттік аймақтық саясат. Аймақтардың экологиялық-экономикалық проблемалары және олардың шешімі. Әлеуметтік және еңбек қатынастары саласындағы әлеуметтік шиеленістер мен қарама-қайшылықтар: себептері мен салдары және оларды реттеу.

Қоғамдық-саяси өмірдің демократиялануы. Азаматтық қоғам институттарын орнату және дамыту. Мемлекет пен Үкіметтік емес ұйымдардың өзара байланысы. Азаматтық форумдардың өткізілуі. Партиялық құрылыс және олардың Мәжіліс сайлауларына қатысуы (1999 ж., 2004 ж.). Мемлекеттің ақпараттық саясаты, тәуелсіз бұқаралық ақпарат құралдарының дамуы. Конфессияаралық қатынастар және Қазақстанның этносаясаты. Қазақстан халқы Ассамблеясы: мәртебесі, рөлі мен қызметі. Ұлттық бірлік доктринасы. Өзге ұлт өкілдерінің Қазақстанның экономикалық және мәдени дамуына қосқан үлесі. «Бейбітшілік және келісім» сыйлығының алғашқы лауреаттары. Дін және мемлекет саясаты. Әлемдік және дәстүрлі діндер съездері (Астана қ.).

Қазақстан мәдениеті. Рухани жаңғыру және Қазақстандағы этностардың ұлттық мәдениеті мен дәстүрлерінің дамуы. Наурыз мерекесі мен дәстүрлі айтыс өнерінің жаңғыруы. Алаш мұралары. II, III, IV Дүниежүзі қазақтарының құрылтайлары. «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасы: рөлі мен жетістіктері. Әдебиет пен өнердің дамуы. Тілдерді қолдану мен дамытуға арналған мемлекеттік бағдарлама. Үш тұғырлы тіл тұжырымдамасының дамуы. 2025 жылы латын әліпбиіне көшу: тәжірибе және тиімді шешу жолдары. Қазақстан халқының мәдениеті, салт-дәстүрі және тұрмыс-тіршілігі.

Қазақстан Республикасының сыртқы саясаты. Егеменді мемлекетіміздің халықаралық қауымдастықта мойындалуы: Қазақстанның халықаралық ұйымдарға мүше болуы. Көпвекторлы сыртқы саясат. Әлемнің жетекші елдерімен стратегиялық әріптестік. Мемлекеттік шекараны делимитациялау және межелеу. Каспий теңізі мәртебесін реттеу. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың халықаралық тұрақтылықты нығайтудағы сыртқы саяси бастамалары. Н.Ә. Назарбаевтың еуразияшылдық бастамасы. Қазақстанның аймақтық қауіпсіздік жүйесін құруға қатысуы. Қазақстан және ТМД елдері: Бірыңғай экономикалық кеңестік пен Кеден одағына қатысуы. АӨСШК, ШЫҰ жүйесіндегі Қазақстан. Қазақстанның ҚХР, АҚШ және Еуропа елдерімен қарым-қатынасы. Қазақстан және Түркі қауымдастығы. «Еуропаға жол» мемлекеттік бағдарламасы. Қазақстан және ЕҚЫҰ. Қазақстанның ЕҚЫҰ-ға төрағалығы және Астана саммиті. Қазақстанның ШЫҰ мен Ислам Ұнтымақтастық Ұйымына (ИҰҰ) төрағалық етуі. Қазақстан - БҰҰ-ның Адам құқықтары кеңесінің мүшесі. Еліміздің жетістіктерін халықаралық қауымдастықтың мойындауы. Қазақстанның халықаралық рейтингтегі орны, жаһандық ядролық қаруды таратпау қозғалысындағы жетекшілік рөлі. Қазақстанның жаңа халықаралық бастамалары: «G-Global» жаһандық сұхбаты, жаһандық дағдарысқа қарсы іс-шаралар жоспары.

«ӘЛЕМ ТАРИХЫНЫҢ ІРГЕЛІ МӘСЕЛЕЛЕРІ» ПӘНІНІҢ МАЗМҰНЫ

Бірінші дүниежүзілік соғыс қарсаңындағы саяси дағдарыс. Европада теңдікті ұстап тұруға ұмтылушылық. Үштік Одақ. Антанта. Орыс-герман қатынасы. Орыс-француз одағы және ағылшын-орыс қатынасы. Жаңа одақтардың құрылуы. Бірінші дүние жүзілік соғыстың алғашқы кезеңі. Сараеводағы оқиға. Австрия ультиматумы. Соғыстың басталуы. Соғыстың ауқымдылығы. Германияның Франция мен Шығыс Пруссияға шабуылы.

Марнадағы ұрыс. Осман империясының соғысқа кіруі. Теңіз блокадасы және герман отарларының басып алынуы. 1914 жылғы кампанияның қорытындысы. 1915 жыл Шығыс майдандағы шабуыл. Сербияның талқандалуы. Батыс майдандағы позициялық соғыс. Италияның соғысқа кіруі. Төрттік Одақ. Су асты соғысы. 1916 жылға арналған екі жақтың жоспарлары. Верден түбіндегі ұрыс. Соммадағы шайқас. Брусиловтың шепті бұзуы. Румынияның соғысқа кіруі. Осман империясына қарсы соғыс қимылдары. Ютланд теңіз ұрысы. 1915 және 1916 жылғы кампаниялардың қорытындысы. Экономиканы соғыс мүддесіне сәйкес қайта құру. Соғыстың салдары. Соғыстың соңғы жылдары: Антанта жоспары. Гинденбург жоспары. АҚШ-тың соғысқа кіруі. Батыс майдандағы шабуыл. Шығыс майданның күйреуі. 1917 жылғы кампанияның қорытындысы. Германияның әлсіреуі. Брест бітімі. Антантаның Ресейдегі қимылы. Соңғы шабуыл. Болгарияның Австро-Венгриямен ымыраласуы. Герман революциясының басталуы. Германияның соғыстан шығуы. Компьен келісімі.

XX ғ. бас. сыртқы саясаты. АҚШ-тың бірінші дүние жүзілік соғысқа қатысуы. Ішкі саяси бағыт. Жұмысшы және демократиялық қозғалыс. АҚШ-ғы экономикалық дамудың еркешеліктері. 1920 жылғы президент сайлауы. Сайлаудағы республикандықтардың жеңісі. Дүниежүзілік дағдарыс және АҚШ. Гувер үкіметінің ішкі саясаты. АҚШ-ғы әлеуметтік қозғалыс. Ф.Рузвельт. Алғашқы "жүз күн". Американың үкіметі саясатындағы "солға бұрылыс". Ішкі саяси күрестің шиеленісуі. Жоғарғы сот реформасы. 1938 жылғы реформалар. "Жаңа бағыты" және оның маңызы. Соғыс қарсаңындағы сыртқы саясат. "Оқшаулану" және "бейтараптық" саясат.

Екінші дүние жүзілік соғыс кезеңіндегі Англия. Уинстон Черчилльдің екінші дүние жүзілік соғыста алар орны. Тегеран, Қырым, Потсдам конференцияларындағы ұстанған мақсаты. Ұлыбритания екінші дүниежүзілік соғыстан соң. К.Эттли. Лейбористер саясаты. Консерваторлардың үкімет басына қайтып келуі. Уинстон Черчилль. Сыртқы саясат. А.Иден. Суэц дағдарысы. Экономикалық дамудың төмендеуі. "Ағылшындық ауру". Тап күресінің шиеленісуі. Ұлыбритания және Европа. Лейбористердің үкімет басына қайтып келу. Г.Вильсон. Ольстер проблемасы. Консерваторлар саясаты. Маргарет Тэтчер. "Тэтчеризм". Фолькланд соғысы. Экономикадағы өзгеріс. Дж. Мейджор. Ұлыбритания 90-шы жылдарда. Т.Блэр үкіметінің ішкі және сыртқы саясаты.

Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі жағдай. Саяси күштердің жіктелуі. ІУ Республика конституциясы. Экономикалық өрлеу. "Қырғи қабақ" соғыс және ІУ Республика. Алжир мәселесі. Шарль де Голль. У Республика конституциясы. 1958 жылғы сайлау. Шарль де Голль үкіметінің ішкі және сыртқы саясаты. Алжир проблемасының шешілуі. Экономиканы модернизациялау. У республика дағдарысы. 1968 жыл мамыр оқиғасы. Солшыл күштердің жеңісі. Президент Ф.Миттеран. Елдің ішкі және сыртқы саясаты. Жак Ширак. Франция 90-шы жылдарда.

Үштік Одақ. Бірінші дүние жүзілік соғыстың басталуы. Германияның Франция мен Шығыс Пруссиядағы шабуылы. Германияның жеңілуі және соғыстан шығуы. Версаль бітім-шарты және Германия. 1918ж. Герман революциясы. Карл Либкнехт. Роза Люксембург. Веймар республикасы. Германия экономикасы. Жұмысшы қозғалысы. Буржуазия позициясының нығаюы. Сыртқы саясат. СДПГ саясаты. КПП қызметі. Экономикалық дағдарыс. Брюнинг кабинетінің саясаты. Фашизм. Фашизмнің негізгі белгілері. Герман фашизмінің ерекшеліктері. Германияда фашизмнің пайда болуы. Веймар республикасының дағдарысы. Фашизмнің әлеуметтік базасы. Фашистердің үкімет басына келуі. Демократияның жойылуы. Жаңа экономикалық құрылым. Германияның ішкі өмірі. Антисемитизм. Адамдарды бақылауға алу. Соғысқа дайындық. Германия екінші дүниежүзілік соғыс жылдарында.

Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі Германия. "Қырғи қабақ соғыс" және Германия. Германияның бөлінуі. ХДС-ХСС. Канцлер Конрад Аденауэр. «Қырғи қабақ соғыс» және Германия. Германия конституциясы. Бундестагқа сайлау. Германия Республикасы жағдайының өзгеруі. Экономикалық өрлеу. Сыртқы саясат проблемалары.

Саяси күштердің арасалмағының өзгеруі. Канцлер Вилли Брандт. Германияның 70-ші жылдарындағы ішкі өміріндегі өзгерістер. Германия Демократиялық Республикасының құрылуы. В.Пик. Ішкі және сыртқы саясаты. Г.Коль. 1989 жылғы революция. Германияның бірігуі. Біріккен Германия проблемалары. Германия ХХ ғасырдың соңында. Бірінші дүниежүзілік соғыс және Италия. Италияның бірінші дүниежүзілік соғысқа қатысудағы мақсаты. Соғыс және буржуазиялық-парламенттік мемлекеттің дағдарысы. Соғыстың әлеуметтік-экономикалық салдары. Революциялық қозғалыстың өрлеуі. ИКП-ның құрылуы. Фашизм және буржуазия. Жұмысшы қозғалыс және фашизм. Фашизмнің өкімет басына келуі. Италияда фашизмнің өкімет басына келуінің себептері. Мемлекетті фашистендіру. Маттеотти дағдарысы. Фашистік террористік диктатураның орнауы. Дүниежүзілік экономикалық дағдарыс және оның экономикалық-әлеуметтік салдары. Корпоративтік системаның құрылуы. Экономиканың милитаризациялануы. Италия фашизмі - тоталитарлық диктатура. Антифашистік қозғалыс. Рим-Берлин осі. Италияның Эфиопияны алуы. Испанияғы соғыс интервенциясы. Мюнхен келісімі. Үштік пакты. Италияның Албанияны жаулауы. Екінші дүниежүзілік соғыс және Италия. Италияның II д.ж.соғыстан кейінгі жағдайы. А. де Гаспери. Республиканың жариялануы. Республикандық конституция. 1948ж. Парламенттік сайлау. Еңбекшілердің жағдайы. ИКП-ның ролі. Христиан-демократиялық партияның дағдарысы. Солшылорталық коалицияның құрылуы. 60-шы жылдардағы экономика. Коалициялық үкіметтің 60-жылдардың II жартысындағы саясаты. 70-жж. I жарт. саяси күрес. Саяси тұрақсыздық. Мафия. Саяси дағдарыс. 1996ж. Парламенттік сайлау. Солшыл күштердің жеңісі. Л.О.Скальфаро.

Ұсынылатын әдебиеттер тізімі

Негізгі әдебиеттер:

1. Еуропа және Америка елдерінің жаңа және қазіргі заман тарихы. Оқу құралы. Авт.: Қ.Т. Жұмағұлов, Г.К. Көкебаева, С.М. Мәшімбаев т.б. - Алматы: Қазақ ун-ті, 2019. - 357 с.
2. Еуропа және Америка елдерінің жаңа және қазіргі заман тарихы: оқу құралы. Жұмағұлов Қ.Т. ; Көкебаева Г.К., Мәшімбаев С.М., Садықова Р.О. - Алматы: Қазақ ун-ті, 2015. - 357 с.
3. Жұмағұлов Қ.Т. Орта ғасырлар тарихы. Оқу құралы / Қ. Т. Жұмағұлов, Р. С. Мырзабекова. - Алматы: Қазақ ун-ті, 2020. - 350 с.
4. Жұмағұлов Қ. Т. Азия және Африка елдерінің орта ғасырлар тарихы. Оқу құралы. / Қ. Т. Жұмағұлов, Е. Т. Қартабаева. - Алматы: Қазақ ун-ті, 2016. - 254 с.
5. Қазақстан (Қазақ елі) тарихы: 4 кітаптан тұратын оқулық. Тәуелсіз Қазақстан: алғышарттары және қалыптасуы. 4. Кітап. / Автор.: Т.О. Омарбеков, Б.С. Сайлан, А.Ш. Алтаев, Ф.А. Қозыбақова т.б. - Алматы : Қазақ ун-ті, 2016. - 264 с.
6. Қазақстанның қазіргі заманғы тарихы. Оқулық. / Жалпы ред. басқ: Т. Омарбеков, Т. Омарбеков, Г.С. Султанғалиева, Б.С. Сайлан және т/б. - Алматы : Қазақ ун-ті, 2018. - 476 с.
7. Мәңгілік ел. Жоғары оқу орнына арналған оқулық / Касымбеков М.Б., Пралиев С.Ж., Жампеисова К.К. - Алматы : Ұлағат, 2015. - 336 с.
8. Омарбеков Т. Қазақстан тарихына және тарихнамасына ұлттық көзқарас / Т.Омарбеков, Ш. Омарбеков. - Алматы : Қазақ университеті, 2004. - 388 с.

Қосымша әдебиеттер:

1. Аманжолов, Қ. Қазақстан тарихының дерістер курсы.1917 жылғы Қазан төңкерісінің 2003 жылға дейін. кітап.2 / Қ. Р. Аманжолов . - Алматы. : Білім , 2004. - 336 с.
2. Салғараев М.Т. Ресей және Кеңес мемлекеттерінің тарихы. Оқу құралы. / М.Т.Салғараев. - Түркістан: Тұран, 2018. - 74 с.